

Η Αφήγηση της Βίβλου για τη Δημιουργία και οι Αρχαίοι κοσμογονικοί μύθοι

http://www.cbc.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=91&Itemid=33

«Εν αρχή εποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Μ' αυτή την απλή, μεγαλόπρεπη κι απέρριπτη φράση, αρχίζει η Γένεση, το πρώτο βιβλίο της Αγίας Γραφής, την εξιστόρησή της για τη Δημιουργία του κόσμου, της ζωής και του ανθρώπου.

Ενώ για τους Χριστιανούς κάθε εποχής τα πρώτα αυτά λόγια του βιβλίου της Γένεσης, θεωρούνται ως ο θεμέλιος λίθος όλης της Βίβλου, οι σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις για τη δομή και τη συγκρότηση του σύμπαντος, καθώς και οι διάφορες άλλες κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, έκαναν πολλούς, και ιδιαίτερα τους υλιστές και ορθολογιστές, να μιλήσουν περιφρονητικά για το περιεχόμενο των δύο πρώτων κεφαλαίων της Γένεσης, που αναφέρονται στη Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου και να χαρακτηρίσουν τα γραφόμενά της, σαν μύθους.

Άλλοι πάλι, ανακάλυψαν τάχα πολλά λάθη και ανακρίβειες και αρκετοί ισχυρίστηκαν ότι η βιβλική κοσμογονία, είναι μια πρωτόγονη αντίληψη των αρχαίων Εβραίων για την καταγωγή του κόσμου, την οποία δανείστηκαν από τους αρχαίους βαβυλωνιακούς και μεσοποταμιακούς μύθους.

Τι θα μπορούσαμε ν' απαντήσουμε σ' αυτούς τους ισχυρισμούς; Αρχικά, δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η Δημιουργία περιγράφεται στη Γένεση, με μια μη επιστημονική γλώσσα. Με σφριγηλή απλότητα, σε γενικές γραμμές, η Βίβλος εκθέτει πως ο κόσμος στον οποίο ζούμε, ήρθε σε ύπαρξη από θεία βουλή και επενέργεια.

Το περιεχόμενο της, είναι βασικά θεοκεντρικό και δίνει περισσότερη έμφαση στο ποιος έχει δημιουργήσει τον κόσμο, παρά στο πώς έχει δημιουργηθεί ο κόσμος.

Πέρα όμως από την απλότητα και τη συντομία της αφήγησης, αξίζει να σημειωθεί, ότι δε θα μπορούσε κάποιος σήμερα να συνοψίσει τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα και γεγονότα, σχετικά με τη γένεση του κόσμου, με έναν καλύτερο τρόπο, απ' ό,τι το κάνει το βιβλίο της Γένεσης.

Η Βιβλική αφήγηση, γραμμένη για να κατανοείται, από όλους τους ανθρώπους σε όλες τις εποχές και όχι μόνο από επιστήμονες και διανοούμενους, προβάλλει σαν ένα αριστουργηματικό έργο. Όπως παρατηρεί ο βιολόγος Φρανκ Λιούις Μαρς: «Μολονότι η Γραφή περιλαμβάνει μερικές από τις μεγαλύτερες αλήθειες, εντούτοις, δεν είναι μια επιστημονική πραγματεία... Αν ο Μωυσής είχε καταγράψει την άριστη επιστημονική γνώμη της εποχής του, η προοδευμένη επιστήμη θα είχε ανακαλύψει την ανακρίβεια της προ πολλού. Αλλά τα επιστημονικά γεγονότα, που διατυπώθηκαν με μη επιστημονική γλώσσα πριν από χιλιάδες χρόνια, είναι και σήμερα εντελώς ακριβή επιστημονικά. Αυτό είναι «ένα από τα θαύματα της Βίβλου».

Η βιβλική κοσμογονία όμως, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όχι μόνον όταν το περιεχόμενο της συγκριθεί με τις σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις, αλλά και όταν παραλληλιστεί με τις κοσμογονικές αντιλήψεις των αρχαίων λαών. Και αυτό ακριβώς σκοπεύουμε να κάνουμε με την παρούσα μελέτη να εξετάσουμε δηλαδή, τη βιβλική αφήγηση για τη Δημιουργία, σαν προϊόν της Βίβλου και του λαού Ισραήλ και να τη συγκρίνουμε με τις κοσμογονίες των άλλων αρχαίων λαών. Μια τέτοια μελέτη και σύγκριση, μπορεί να δείξει πεντακάθαρα, το μεγαλείο και την απaráμιλλη ανωτερότητα της βιβλικής κοσμογονίας.

Η πρώτη φράση κιόλας, «εν αρχή έποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» μας εισάγει στην έννοια ενός άναρχου, αιώνιου, αυθύπαρκτου και παντοδύναμου όντος, το οποίο δημιούργησε στο μακρινό παρελθόν «εκ του μηδενός» τον ουρανό και τη γη (δημιουργία εξ ουκ όντος, creatio ex nihilo).

Το ερώτημα, που αυτόματα προβάλλει, είναι: Μπορούν οι αρνητές της θείας προέλευσης της Βίβλου, να μας βρουν σε οποιοδήποτε κείμενο της φιλολογίας των αρχαίων λαών, μια παρόμοια φράση;

Η ιδέα της δημιουργίας του κόσμου, είναι κάτι που εμφανίζεται στη Βίβλο μόνο και πουθενά αλλού. Τα πρώτα λόγια της Γένεσης, καθώς και όλο το πνεύμα της βιβλικής κοσμογονίας μαρτυρούν την αναγνώριση και την πίστη σε έναν και μόνο Θεό.

Η υπεροχή της Βίβλου γίνεται σαφής, όταν μελετήσει κανείς τις παραδόσεις ή τους μύθους για τη Δημιουργία των αρχαίων λαών και τους συγκρίνει με τη δική της αφήγηση. Δεν μπορεί, παρά να παραμείνει έκπληκτος από την αγεφύρωτη και ασυμβίβαστη διαφορά, που υπάρχει ανάμεσα τους. Απ' την αρχή μπορεί να παρατηρηθεί, ότι μόνον η βιβλική αφήγηση για τη Δημιουργία, περιέχει μια καθαρή, ευσύνοπτη και εύτακτη έκθεση των αναφερομένων γεγονότων, ενώ όλες οι αρχαίες κοσμογονίες είναι ένα αμάλγαμα κοσμογονίας και θεογονίας. Η Βίβλος στέκεται υπεράνω όλων, σε

ασύγκριτο ύψος, με την απέρριπτη φρασεολογία, την επιβλητική της αφήγηση και την συγκλονιστική αλήθειά της. Είναι η μόνη που περιγράφει κοσμογονία, χωρίς να κάνει λόγο για θεογονία ή διαμάχη μεταξύ θεοτήτων.

«Κανένας μύθος δεν έχει ανακαλυφτεί ακόμη -λέει ο φημισμένος Ασσυριολόγος, Ντόναλτ Ουαίζμαν- που ν' αναφέρεται ρητά στη Δημιουργία του σύμπαντος και σε όσα σχετίζονται με τη διοργάνωση και την πορεία της διαμόρφωσης του. Η δημιουργία του ανθρώπου και η ίδρυση του πολιτισμού έχουν περιγραφεί με πολυθεισμό και με τις διαμάχες των θεοτήτων για υπεροχή, σε χτυπητή αντίθεση με τον εβραϊκό μονοθεϊσμό της Γένεσης (κεφάλαια 1 και 2).

Πράγματι, αν μελετήσει κανείς τους κοσμογονικούς μύθους των αρχαίων λαών και τους παραβάλλει με την αγιογραφική αφήγηση, θα συμφωνήσει με τα λόγια ενός Γερμανού σοφού που, αφού προηγουμένως έκανε αυτή τη μελέτη, είπε ότι, «όταν κανείς εισέρχεται στην εξέταση της βιβλικής κοσμογονίας, νομίζει ότι βγαίνει από ένα δωμάτιο όπου τον έκαιγε ο πυρετός, στην καθαρή ατμόσφαιρα».

Ο αναγνώστης της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας έχει να μάθει πάρα πολλά για τις μάχες και τις έριδες των θεών μεταξύ τους, ή ενάντια στους εχθρούς τους, για τις δολιότητες και απάτες τους, τα πάθη, τα μίση και τις αδυναμίες τους, αλλά πολύ λίγα για τη Δημιουργία του κόσμου. Σύμφωνα με τη «Θεογονία» του αρχαίου επικού ποιητή Ησίοδου (8ος αι. π.Χ.) οι θεοί δε δημιούργησαν τον κόσμο, αλλά αυτοί υπήρξαν αποτέλεσμα δημιουργίας. Πρώτα υπήρχε το χάος, μετά ήρθε σε ύπαρξη η Γη, η οποία γονιμοποιήθηκε από τον (θεό) Ουρανό κι έτσι έγινε μητέρα όλων των άλλων θεών. Στη συνέχεια γεννήθηκαν τέρατα (τιτάνες) και θεοί που συγκρούστηκαν μεταξύ τους και αλληλοσπαράχτηκαν για να επικρατήσουν. Τελικά επιβλήθηκε και κυριάρχησε ο Δίας, που έγινε η εξέχουσα μορφή και ύπατη εξουσία ανάμεσα στις αναρίθμητες θεότητες της αρχαιοελληνικής μυθολογίας.

Παρόμοια, στους αρχαίους Χαναναίους, η Δημιουργία περιγράφεται σαν μια διαμάχη ανάμεσα στον βασιλιά των θεών, Βάαλ και στον πρωτογενή δράκοντα του χάους, τον Λοτάν.

Ένας μύθος των αρχαίων Αιγυπτίων, αναφέρεται στη νίκη του θεού ήλιου Ρα ενάντια στο θεό του Αδη και στη δημιουργία του ανθρώπινου γένους από τα δάκρυα του!

Οι Χετταίοι -ένας ξεχασμένος λαός της αρχαιότητας- πίστευαν κι αυτοί ότι πριν από τη δημιουργία, προηγήθηκε η διαμάχη ενός θεού της θύελλας του ουρανού με το δράκο Ιλλουγιάνκα που τελικά νικήθηκε απ' το θεό, με τη βοήθεια ενός θνητού ανθρώπου, του Χουπασίγια.

Γενικά στους μύθους των αρχαίων λαών, Ελλήνων, Φοινίκων, Μεσοποταμιών, Αιγυπτίων, κ.λ.π., παρατηρούνται τα εξής κοινά σημεία: 1) από το έρεβος ή χάος ξεπήδησε ο κόσμος και αμέσως έλαβε χώρα η θεογονία 2) υπήρξε διαμάχη μεταξύ θεοτήτων και 3) οι μύθοι δεν κάνουν λόγο για τη δημιουργία του κόσμου στην κυριολεξία, αλλά για τη διαμόρφωση της γης και του κόσμου από προϋπάρχουσα ύλη• οι περισσότεροι δε από αυτούς, φέρουν σαφή ίχνη πανθειστικών αντιλήψεων.

Στη Γένεση τα πράγματα παρουσιάζονται τελείως διαφορετικά. Ο Θεός δεν εμφανίζεται να έχει διαμάχες ή αντιζηλίες με κάποιον άλλο θεό ή θεούς, ούτε με τον κόσμο και την ύλη. Εδώ ο Δημιουργός διατάσσει και γίνονται. Η ύλη υποτάσσεται σ' Αυτόν και γίνεται εργαλείο στα χέρια Του. Ο Θεός μιλά και πραγματώνει το δημιουργικό Του θέλημα. Ο άναρχος Θεός προβαίνει με τάξη και μεθοδικότητα, προοδευτικά απ' τα ατελέστερα στα τελειότερα, στη δημιουργία των ουράνιων σωμάτων στη συνέχεια, μέσα σε έξη διαδοχικές μέρες - φάσεις, προχωρεί στη δημιουργία του φωτός, του στερεώματος του ουρανού (ατμόσφαιρας), της ξηράς γης, των θαλασσών, των φυτών, των ζώων και τέλος του ανθρώπου.

Μπορεί να γίνει μια οποιαδήποτε σύγκριση ανάμεσα στη Βίβλο και στους φανταστικούς μύθους των αρχαίων λαών; Η απλή αντιπαραβολή των κοσμογονικών μύθων των διαφόρων λαών με τη βιβλική αφήγηση, μας φέρνει στο νου τα λόγια ενός προφήτη, που είχε γράψει πριν από 2.500 χρόνια περίπου: «Τί είναι το άχυρον, προς τον σίτον;» (Ιερεμίας κγ/28).

Τι θα λεχθεί όμως, για τις σχέσεις της βιβλικής κοσμογονίας με τους Ασσυροβα-βυλωνιακούς κοσμογονικούς μύθους και ιδιαίτερα με το βαβυλωνιακό έπος της δημιουργίας, που είναι γνωστό ως «Ενούμα Έλις»; Τι εξήγηση μπορεί να δοθεί για ορισμένες ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ τους; Προήλθε μήπως η μια διήγηση από την άλλη, δηλ. η βιβλική από τη βαβυλωνιακή —όπως υποστήριξαν μερικοί κριτικοί- ή είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους, και άντλησαν και οι δύο, από κοινή πηγή, δηλ. από πανάρχαιες παραδόσεις και συμβάντα που αναφέρονται στην προέλευση του σύμπαντος και του ανθρώπου; Το θέμα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι υπάρχουν έντονοι ισχυρισμοί, ότι οι Εβραίοι δανείστηκαν την πίστη και τις απόψεις τους για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από τους Βαβυλώνιους.

Μέχρι σήμερα, έχουν ανακαλυφθεί αρκετοί μύθοι δημιουργίας, σε διάφορες αρχαίες πόλεις της Μεσοποταμίας σε σφηνοειδείς επιγραφές, στη διάρκεια ανασκαφών που άρχισαν τον περασμένο αιώνα. Η πιο γνωστή αφήγηση, είναι το μυθολογικό έπος της δημιουργίας που λέγεται «Ενούμα Έλις». Ο τίτλος του προέρχεται από τις πρώτες λέξεις του, που λένε: «Όταν ο ουρανός πάνω δεν είχε πάρει το όνομα του, ούτε η στερεά γη κάτω, είχε λάβει την ονομασία της».

Το μυθολογικό περιεχόμενο αυτό ποιήμα, ανακαλύφθηκε μαζί μ' άλλες ενεπίγραφες πλάκες στη Νινευή, στη βιβλιοθήκη του βασιλιά της Ασσυρίας Ασσορ-μπανιπάλ (Ashurbanipal), που έζησε τον 7ο αιώνα π.Χ. από τους Αρχαιοδίφες Α. Λάγιαρντ (A.H. Layard) και Γ. Σμιθ (G. Smith). Άλλες ταμπλέτες ή τμήματα από ενεπίγραφες πινακίδες με το έπος της δημιουργίας, ανακαλύφθηκαν στις μεσοποταμιακές πόλεις Ασσορ, Κις και Ουρούκ.

Το έπος που ανακαλύφθηκε στη βιβλιοθήκη του Ασσορμπανιπάλ, είναι γραμμένο πάνω σε επτά πήλινες πινακίδες και περιέχεται σε περίπου χίλιες γραμμές ή σειρές. Φαίνεται όμως, ότι ο χρόνος της σύνθεσης και της πρώτης καταγραφής του μυθολογικού αυτού ποιήματος, ήταν στις μέρες του φημισμένου Βαβυλώνιου νομοθέτη Χαμουραμπί, (17ος αι. π.Χ.), ενώ η παράδοση και το περιεχόμενο του, μπορεί να αναχθεί κάπως νωρίτερα, διότι πρέπει να βασίστηκε πάνω σε αρχαιότερες παραδόσεις των Σουμερίων, των μη Σημιτών κατοίκων της Βαβυλωνίας. Έτσι οι περισσότεροι λόγιοι, τοποθετούν χρονικά τη σύνθεση του, στο πρώτο μέρος της 2ης χιλιετηρίδας π.Χ., αν και δεν υπάρχει γενική συμφωνία επ' αυτού και νεότερες έρευνες τείνουν να κατεβάσουν το χρόνο της σύνθεσης του ποιήματος, γύρω στο 1.100 π.Χ.. Το έπος μας είναι επίσης γνωστό και από τον Βέρωσο, έναν Βαβυλώνιο ιερέα του Μαρδώκ, που έζησε και έγραψε τον 3ο αιώνα π.Χ.

Ο μύθος με συντομία έχει ως εξής: Η θεά Τιαμάτ, το θηλυκό στοιχείο (προσωποποίηση των πρωτόγονων αλμυρών νερών του ωκεανού) και ο θεός Απσού, το αρσενικό στοιχείο, (προσωποποίηση των γλυκών νωπών υδάτων του ωκεανού), ήρθαν σε ύπαρξη αρχικά και έγιναν οι γονείς των υπόλοιπων θεών οι ενέργειες των θεών και ιδίως ο θόρυβος τους δεν άφηνε τον Απσού να αναπαυτεί, τον εκνεύρισε πάρα πολύ και γι' αυτό αποφάσισε να τους καταστρέψει.

Αλλά ο θεός Έα, φόνευσε τον Απσού και όταν η Τιαμάτ θέλησε να εκδικηθεί το θάνατο του, τότε ο γιος του Έα, ο θεός Μαρδούκ -θεός της Βαβυλώνας- τη φόνευσε και την έσχισε στα δυο σαν ένα οστρακόδερμο, το μισό σώμα της έγινε γη και τ' άλλο μισό ουρανός, στον οποίον τοποθετήθηκαν ο ήλιος, η σελήνη και τα άστρα. Κατόπιν ο Μαρδούκ συνέχισε τις δημιουργικές του πράξεις με τη βοήθεια του θεού Έα και δημιούργησε το ανθρώπινο γένος, χρησιμοποιώντας τα αιμοφόρα αγγεία και το αίμα ενός άλλου θεού, του Κινγκού, τον οποίον αποκεφάλισε ο Μαρδούκ κατά τη διάρκεια της θεομαχίας και ανακάτεψε το αίμα του με πηλό που έφτιαξε από τη γη. Το έπος, δεν περιέχει μνεία της δημιουργίας φυτών και ζώων ένα απόσπασμα όμως που ανακαλύφθηκε στην αρχαία Σιππάρ, από τον Ressim, στα 1882, συμπληρώνει την αφήγηση και αναφέρει ότι ο Μαρδούκ και άλλοι θεοί δημιούργησαν φυτά, ζώα, ποτάμια και δάση.

Μια σύγκριση ανάμεσα σ' αυτόν το μύθο και στην αφήγηση της Γένεσης, μπορεί να καταδείξει την ύπαρξη ελάχιστων ομοιοτήτων, αλλά σπουδαίων, θεμελιωδών διαφορών. Οι ομοιότητες υπάρχουν μόνο στο αφηγηματικό μέρος και μπορούν να εντοπιστούν στα εξής σημεία:

- 1) Στο μύθο γίνεται λόγος για κάποιο χρόνο που η γη ήταν έρημη και κενή, όπως λέει και η Βίβλος.
- 2) Και οι δυο αφηγήσεις μιλούν για κάποιο υδάτινο χάος που υπήρχε στην αρχή.
- 3) Και οι δυο αναφέρονται στη δημιουργία του ουρανού, της γης, της σελήνης, των άστρων και του ανθρώπου.

- 4) Η Γένεση μιλάει για επτά ημέρες της δημιουργίας, η βαβυλωνιακή αφήγηση βρέθηκε γραμμένη σε επτά πινακίδες. Σαν πιθανό σημείο ομοιότητας σημειώθηκε, ότι σύμφωνα με τη Γένεση ο άνθρωπος δημιουργήθηκε την έκτη μέρα, και στο έπος η δημιουργία του ανθρώπου περιγράφεται στην έκτη πινακίδα. Οι ομοιότητες αυτές, σε συνδυασμό με το ότι το «Ενούμα Έλις» φαίνεται ότι προηγείται χρονικά από το χρόνο καταγραφής του βιβλίου της Γένεσης, οδήγησε κριτικούς της Βίβλου, και ιδιαίτερα τους οπαδούς της σχολής των παμβαβυλωνιστών (Φ. Ντέλις, Γιέπσεν κ.ά.), να αναπτύξουν τη θεωρία τους, ότι οι συγγραφείς της Βίβλου δανείστηκαν την κοσμογονία τους από τους Βαβυλώνιους και τη διαμόρφωσαν με το δικό τους τρόπο σε μονοθεϊστικά πλαίσια, αφού προηγουμένως απήλλαξαν τις αφηγήσεις από τον χονδροειδή πολυθεϊσμό και τα μυθικά στοιχεία.
- 5) Βαρύνοντα ρόλο στη διαμόρφωση της θεωρίας, έπαιξε η προϋπόθεση του θρησκευτικού εξελικτισμού, που τάχα παρουσιάζεται σ' όλες τις αρχαίες θρησκείες, και η άποψη ότι η εβραϊκή λέξη *tehom* στη Γένεση (α/2) που μεταφράζεται άβυσσος, προέρχεται από τη λέξη Τιαμάτ, δηλ. από το όνομα της Βαβυλωνίας θεάς του έπους. Οι ομοιότητες που υπάρχουν ανάμεσα στις δυο αφηγήσεις είναι ελάχιστες και αφορούν το αφηγηματικό μέρος, αντίθετα οι διαφορές είναι πολύ πιο σημαντικές και ουσιαστικές όπως θα καταδείξουμε αμέσως παρακάτω. Το επιχείρημα, ότι επειδή προηγείται το Ενούμα Έλις χρονικά, σε σχέση με τη Γένεση, πρέπει να επέδρασε στο συγγραφέα του βιβλίου, είναι αυθαίρετο και αβάσιμο. Πρώτα γιατί δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι το βαβυλωνιακό έπος προηγείται από τη βιβλική παράδοση, αν λάβουμε υπόψη μας ότι δεν είναι απόλυτα γνωστός ο χρόνος καταγραφής του και μπορεί να αναχθεί αργότερα από τον 15ο αιώνα, εποχή που έζησε και έγραψε ο Μωυσής τη Γένεση και τα υπόλοιπα βιβλία της Πεντατεύχου. Δεύτερο, γιατί ακόμη κι αν προηγείται χρονικά, αυτό δε σημαίνει κατ' ανάγκην ότι οι Εβραίοι δανείστηκαν από τους Βαβυλώνιους την κοσμογονία τους.

Η βασική αφηγηρική σκέψη των κριτικών, ότι και η αρχική θρησκεία των Ισραηλιτών δεν ήταν μονοθεϊσμός αλλά πολυθεϊσμός που ακολούθησε το σχήμα του θρησκευτικού εξελικτισμού, (προγονολατρεία, τοτεμισμός, ανιμισμός, πολυθεϊσμός, μονοθεϊσμός) και ότι πολύ αργότερα, οι Εβραίοι παρέλαβαν τους βαβυλωνιακούς μύθους και τους προσαρμοσαν στο μονοθεϊστικό πιστεύω τους, είναι τελείως ανερμάτιστη και αναπόδεικτη. Πρώτα απ' όλα, έρχεται σε αντίθεση μ' όλα τα βιβλικά δεδομένα που μαρτυρούν την εξ αρχής πίστη του Ισραήλ σ' έναν μόνο Θεό (Δευτ. στ/4). Έναν Θεό που είναι κυρίαρχος της φύσης, έχει αυστηρές ηθικές απαιτήσεις και απαγορεύει τη λατρεία ειδώλων και την κατασκευή ομοιωμάτων Του για λατρεία (Έξοδ. κ/4, λδ/17) σε χτυπητή αντίθεση με την εξαχρειωτική λατρεία ειδώλων και ζώων των αρχαίων Χαναανίων, Βαβυλωνίων, Αιγυπτίων κ.λ.π. και με την άσκηση της πρακτικής της ιερής πορνείας, της ομοφυλοφιλίας, της νεκρομαντείας, της θυσίας παιδιών και άλλες βδελυρές συνήθειες των γειτονικών λαών (Λευϊτ. ιη/3).

Από την άλλη πλευρά, η αρχαιολογική σκαπάνη δεν έχει ανακαλύψει μέχρι σήμερα καμιά εικόνα ή είδωλο του Γιαχβέ στις ισραηλιτικές πόλεις, γεγονός που επαληθεύει τη βιβλική παραδοσιακή άποψη για τον εβραϊκό μονοθεϊσμό και θέτει έτσι σε σοβαρή αμφισβήτηση, κάθε ενάντια κριτική θεωρία.

Ο Ισραήλ -παρατηρεί ο Αμερικανός αρχαιολόγος Γ. Ράιτ- έγινε ο πρώτος λαός στη γη που διατήρησε και έγραψε μια συνεκτική αφήγηση της ιστορίας του. (...) Η βασική εικόνα που έχει η Βίβλος για τον Θεό πηγάζει από ιστορικά γεγονότα (...) Πρέπει να υποθέσουμε ότι οι Ισραηλίτες έλαβαν γνώσεις για τον Θεό μ' ένα διαφορετικό τρόπο απ' αυτόν των πολυθεϊστών. Μόνο η αποκάλυψη του ίδιου του Θεού στους αρχαίους γενάρχες (Νώε, Αβραάμ, Ιακώβ, Μωυσή), μπορεί να εξηγήσει με ικανοποιητικό τρόπο τη μονοθεϊστική πίστη του αρχαίου Ισραήλ. Τελικά, η άποψη των κριτικών ότι η εβραϊκή λέξη *tehom*, (άβυσσος) προέρχεται τάχα από τη βαβυλωνιακή λέξη *Τιαμάτ*, αποδείχθηκε από νεότερες φιλολογικές έρευνες ότι είναι εσφαλμένη, διότι η τελευταία λέξη είναι (κύριο) όνομα μιας μυθολογικής θεότητας, ενώ η εβραϊκή, είναι κοινή σημαντική λέξη για την άβυσσο και δεν έχει καμιά σχέση με το βαβυλωνιακό έπος, σημειώνει ο ικανός ανατολιολόγος Κίτσεν. Ο ίδιος παρατηρεί, πως η κοινή υπόθεση ότι η εβραϊκή αφήγηση είναι απλά, μια ραφιναρισμένη και απλουστευμένη έκδοση του βαβυλωνιακού μύθου... είναι εσφαλμένη για μεθοδολογικούς λόγους. Στην αρχαία Εγγύς Ανατολή, ο κανόνας είναι, ότι απλές αφηγήσεις ή παραδόσεις, τροφοδοτούν (με επαυξησεις και εξωραϊσμούς) τη δημιουργία μύθων και όχι το αντίθετο. Στην Ανατολή οι μύθοι δεν απλοποιούνται ούτε παίρνουν τη μορφή της ψευδοιστορίας, (δεν ιστορικοποιούνται), όπως έχει υποτεθεί για τη Γένεση.

Ας έρθουμε τώρα να εξετάσουμε τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στη Γένεση και το Ενούμα Έλις. Εκ προοιμίου, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι στη Γένεση ο αυθύπαρκτος Θεός δημιουργεί τον κόσμο. Στο Ενούμα Έλις, δυο ομάδες θεοτήτων ερίζουν και συγκρούονται. Η νικήτρια μερίδα προβαίνει στη δημιουργία του κόσμου, ως «υποπροϊόν της δράσης της», Στη βαβυλωνιακή αφήγηση υπάρχει θεογονία και κοσμογονία. Στη βιβλική υπάρχει μόνο κοσμογονία, καμιά θεογονία. Οι βαβυλώνιοι θεοί πολεμούν μεταξύ τους για την ύπαρξη και τη ζωή τους. Αντίθετα, στη Γένεση, καμιά διαμάχη ή πόλεμος δεν παρουσιάζεται. Υπάρχει τάξη και αρμονία των ενεργειών του Θεού, που προβαίνει μεθοδικά στη δημιουργία του κόσμου. Οι υπάρχουσες διαφορές, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1. Η μια αφήγηση, η βιβλική, είναι αυστηρά μονοθεϊστική, ενώ η άλλη, η βαβυλωνιακή, είναι χονδροειδώς πολυθεϊστική και είναι αξιοσημείωτο ότι ο ίδιος ο Μαρδούκ «ο δημιουργός» ήρθε σε ύπαρξη από άλλον θεό.
2. Η βαβυλωνιακή αφήγηση συγχέει το θείο πνεύμα με την κοσμική ύλη, με μια μη λογική αλλά μυθολογική ταύτιση τους (πανθεϊσμός), ενώ η βιβλική, προσεκτικά, κάνει διάκριση μεταξύ του Θεού-Δημιουργού (πνεύματος) και του κόσμου (ύλης), που υπόκειται στον Δημιουργό.
3. Η βαβυλωνιακή αφήγηση περιέχει χονδροειδή μυθολογία με φανταστικές και εξωπραγματικές ιδέες και επεισόδια. Η Βίβλος δεν έχει ίχνος μυθολογίας.
4. Η τάξη και η εκτιθέμενη σειρά της δημιουργίας είναι διαφορετική σε αρκετά σημεία στις δυο αφηγήσεις. Στη βαβυλωνιακή, η μνεία του σχηματισμού του κόσμου, δε γίνεται μέχρι την 4η πινακίδα, ενώ στη Βίβλο, η δημιουργία του κόσμου εμφανίζεται ευθύς εξ αρχής, ως έργο του αληθινού Θεού. Έτσι, φαίνεται, ότι καμιά σχέση δεν υπάρχει μεταξύ των επτά πινακίδων και των επτά δημιουργικών ημερών.
5. Το Ενούμα Έλις δεν αναφέρεται στη δημιουργία της ύλης, που σύμφωνα με τη βαβυλωνιακή αντίληψη είναι αιώνια, ούτε στη δημιουργία του ήλιου, διότι προεξέχουσα θεότητα, θεωρούνταν αυτός ο ίδιος ο ήλιος.
6. Τέλος, μόνο το ένα έκτο του κειμένου του βαβυλωνιακού έπους ασχολείται με πράξεις δημιουργίας, ενώ το μεγαλύτερο μέρος, αναφέρεται στο πώς ο Μαρδούκ επικράτησε και έγινε υπέρτατος θεός μαζί με έναν κατάλογο πενήντα ονομάτων του. Το Ενούμα Έλις είναι πρωτίστως ένας ύμνος προς τον θεό Μαρδούκ και κατά δεύτερο λόγο, μια αφήγηση για τη δημιουργία. Έχει πολιτικό περιεχόμενο. Τοποθετεί τον πρώτο θεό της Βαβυλώνας πάνω από τις άλλες θεότητες για να καταδείξει την υπεροχή της Βαβυλώνας απέναντι στις άλλες Μεσοποταμιακές πόλεις.

Αντίθετα με το βαβυλωνιακό μύθο, η αφήγηση της Γένεσης σχετικά με τη δημιουργία των άψυχων και έμψυχων δεν έχει καθόλου εθνικό ή φυλετικό χρώμα, αλλά πανανθρώπινο χαρακτήρα και είναι η μόνη πραγματική αφήγηση για τη δημιουργία του κόσμου.

Η αντικειμενική και καλοπροαίρετη έρευνα δείχνει ότι μεταξύ του Ενούμα Έλις και της Γένεσης, δεν υπάρχουν ουσιώδεις ομοιότητες, που να οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι η βιβλική αφήγηση προέρχεται

από τη βαβυλωνιακή. Για τις ελάχιστες ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ τους, η μόνη ικανοποιητική εξήγηση που μπορεί να δοθεί, είναι ότι και οι δυο διηγήσεις αποτελούν κληρονομιά πανάρχαιων παραδόσεων, που πήγασαν από πραγματικά ιστορικά γεγονότα σ' ένα χρόνο που η ανθρωπότητα είχε κοινή κατοικία και κατείχε μια κοινή πίστη.

Στη μνήμη πολλών αρχαίων λαών, παρέμειναν νωπές οι αφηγήσεις των αρχαίων προγόνων τους, που μεταβιβάστηκαν από γενιά σε γενιά. Στους Βαβυλώνιους και στους άλλους αρχαίους λαούς, λόγω του χονδροειδούς πολυθεϊσμού τους, εφθάρησαν και εξογκώθηκαν με μυθολογικά στοιχεία. Οι αρχαίες αυτές διηγήσεις και παραδόσεις κράτησαν την καθαρή αρχική τους μορφή, μόνο στον Ισραηλιτικό λαό, που έγινε ο θεματοφύλακας της μονοθεϊστικής πίστης και της αληθινής λατρείας. Πολύ πιθανόν ο Αβραάμ, μεταναστεύοντας από την Ουρ στη γη Χαναάν, να έφερε μαζί του γραπτή την αφήγηση της δημιουργίας, η οποία πέρασε από πατέρα σε γιο μέχρι τον Μωυσή, που κατέγραψε το βιβλίο της Γένεσης.

Η στείρα αρνητική κριτική εδώ και χρόνια, βάλθηκε να υπερφαλαγγίσει την πίστη στις θεμελιώδεις διδασκαλίες της Βίβλου, προσπαθώντας ν' αποδείξει ότι οι μύθοι των αρχαίων λαών υπήρξαν το πρότυπο της. Αλλά η απροκατάληπτη μελέτη του όλου θέματος, έρχεται να καταδείξει ότι οι ελάχιστες ομοιότητες μεταξύ της Βίβλου και της αρχαίας μυθολογίας, είναι επιφανειακές, ενώ οι διαφορές είναι θεμελιώδεις. Οι ομοιότητες μαρτυρούν την ύπαρξη κοινής πηγής, από την οποία αντλούν, τόσο η Βίβλος όσο και οι αρχαίοι μύθοι. Οι τελευταίοι, αναμφίβολα, σ' ένα μεγάλο μέρος τους είναι απλώς παρεφθαρμένες και παραποιημένες αναμνήσεις βιβλικών γεγονότων. Η ουσιώδης διαφορά ανάμεσα στη βιβλική κοσμογονία και στους μύθους των αρχαίων λαών βρίσκεται στην ιδέα του ενός Θεού, του Δημιουργού, που είναι η πρώτη και μοναδική «γενεσιουργός» αιτία του κόσμου, σύμφωνα με τη Γένεση.

Η Βίβλος με τη διδασκαλία της δημιουργίας του κόσμου από τον Θεό, εισάγει μια επαναστατική άποψη στον αρχαίο κόσμο, μια ριζικά διαφορετική αντίληψη από όλη τη μυθολογική σύλληψη και τη φιλοσοφική θεώρηση.

Ενάντια στις υλιστικές θεωρίες της αιωνιότητας της ύλης, διακηρύττει ότι ο κόσμος έχει αρχή. Ενάντια στην πλάνη της δυαρχίας και του πολυθεϊσμού, διασαλπίζει ότι ο κόσμος είναι δημιούργημα «ενός» παντοδύναμου Θεού. Αντί της λατρείας της κτίσης (ειδωλολατρείας), προβάλλει με ισχυρό τρόπο την άποψη της αποκλειστικής λατρείας του ενός Θεού, του Δημιουργού. Κατά του πανθεϊσμού και της νομοτελειακής επανάληψης του κύκλου, παρουσιάζει σαφή διάκριση του Δημιουργού από την κτίση και υπογραμμίζει την υπεροχή Του και την απεριόριστη ικανότητα Του να επεμβαίνει στον κόσμο. Τέλος, απορρίπτει τον αθεϊσμό και τον εξελικτισμό, γιατί το σύμπαν δημιουργήθηκε από τον Θεό και δεν ήρθε σε ύπαρξη από τυφλές, άλογες δυνάμεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η βιβλική αφήγηση για τη δημιουργία του κόσμου είναι η μοναδική αληθινή αφήγηση δημιουργίας, χωρίς ίχνος μυθολογίας και παραλογισμού. Από αυτή την άποψη είναι ασύγκριτη και υπερέχει από κάθε άλλη αρχαία κοσμογονία ή φιλοσοφία. «Αντανakλά μια ανεπτυγμένη μονοθεϊστική άποψη, με μια σειρά των δημιουργικών φάσεων τόσο λογική, που η σύγχρονη επιστήμη δεν μπορεί να αναιρέσει».

Έτσι, θα πρέπει να συμφωνήσουμε με τα λόγια του Χ. Βάουκ που έγραψε: «Το πρώτο κεφάλαιο της Γένεσης διέρχεται μέσα από το σκότος της αρχαίας μυθολογίας σαν ένα βέλος φωτός... Η αφήγηση της Γένεσης... αφαίρεσε τον καρκίνο της ειδωλολατρείας από την ανθρώπινη ομιλία».

Δ. ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ